

## I

**Z**e hadden er al urenlang over gesoebat, eindeloos, oeverloos... maar vanavond zouden ze de knoop doorhakken, dat was zowat het enige waar Karen en hij het tot nu toe over eens waren geraakt. Vandaag was het 8 januari, binnen één maand waren ze tweeëntwintig jaar getrouwd en als je een feest plande, moest je je gasten toch minstens vier weken op voorhand uitnodigen.

Eigenlijk, vond Jesse, was zelfs dat een beetje op de valreep. Hij had het dikwijls genoeg meegemaakt: iets organiseren met een groep vrienden – een etentje, een bezoek aan een tentoonstelling, een avond samen naar de bioscoop – kreeg het tegenwoordig nog maar eens voor elkaar. Iedereen had een overvolle agenda en een datum vinden waarop een aantal mensen niets om handen hadden, was zo stilaan een onmogelijkheid geworden. Een *non possumus* om het in pauselijk jargon uit te drukken.

Toen hij Sara, Karens beste vriendin, die term voor de eerste keer hoorde gebruiken, was hij even de kluts kwijt geweest. Hij verstond de Latijnse woorden wel – *wij kunnen niet* – maar hij had niet geweten dat ze een bestaande uitdrukking vormden. Sara was geschiedkundige en had hem uitgelegd dat paus Clemens VII met die woorden geantwoord had op de eis van de Engelse koning Hendrik VIII om hem van zijn eerste vrouw Catharina van Aragon te laten scheiden. Later was de pauselijke reactie een zegswijze geworden wanneer iemand iets om principiële redenen weigerde te doen.

Wist hij dat dan niet? had Sara er die avond snerend aan toegevoegd. Hij had toch letteren gestudeerd met Nederlands

als major en hij was bibliothecaris godbetert, dan moest hij die uitdrukking toch al eens tegengekomen zijn, zoiets was voor iemand met zijn studies en beroep een *minimum minimo-rum*. Of kende hij die zegswijze ook niet?

Sara kon een echt kreng zijn en viseerde hem vaak tijdens gesprekken of discussies, zodat hij als reactie ook haar op de korrel nam zodra hij daartoe de kans kreeg. Karen ergerde zich telkens blauw wanneer ze weer eens met elkaar in de clinch gingen en na afloop kreeg hij van haar stevast de schuld. 'Je doet het opzettelijk,' zei ze dan. 'Je bent net een hond die plassend zijn terrein afbakent omdat Sara en ik naar jouw zin veel te vertrouwelijk met elkaar omgaan.'

Van dat laatste was hij overtuigd, van het eerste niet. Als er van zijn kant opzet in het spel was, zou dat betekenen dat hij jaloers was op Sara en dat was onzin. Tenminste, dat hield hij zichzelf voor. Of was dat zelfbegoocheling? Dat kon natuurlijk. Je nam aan dat je jezelf goed kende, dat je wist welk radertje wat in werking zette, maar toch was je vaak verbaasd over wat je op sommige momenten deed of zei, wat erop wees dat je jezelf minder goed kende dan je dacht. En de vrouw met wie je al meer dan twee decennia samenleefde, was er eveneens gerust op dat ze wist hoe je in elkaar zat, maar ook dat was niet waar. Naarmate je ouder werd, realiseerde je je almaar meer dat niemand precies wist te vertellen wie je was, jijzelf inluis.

Dat was een vaststelling die hem af en toe zorgen baarde. Alsof je in de loop van je leven weinig of geen vooruitgang boekte qua zelfkennis. Hij had in dat verband ooit ergens gelezen dat de reden daarvoor te maken had met zelfgenoegzaamheid. Op een bepaalde leeftijd had je het gevoel dat je niet meer veranderde, dat de contouren voor eens en altijd vastlagen. Welke zin had zelfintrospectie dan nog? Laat staan zelfcorrectie?

Het was onder meer vanwege Sara dat Karen en hij het maar niet eens waren geraakt over wie ze zouden uitnodigen voor het feest van hun tweeëntwintigste huwelijksverjaardag: alleen familie of ook vrienden. Ze hadden niet de gewoonte om die dag te vieren – tenzij met hun tweetjes in een restaurant – maar dit keer was er iets bijzonders aan de hand. Karen en hij waren even oud, vierenveertig, dat wilde zeggen dat ze dit jaar de helft van hun leven getrouwd waren. Dat vonden ze een veel belangrijker jubileum dan hun twintigste trouwdag, hun porseleinen huwelijk zoals dat idioot genoeg werd genoemd, en daarom hadden ze destijds besloten om het feest twee jaar uit te stellen.

Daar kwam nog eens bij dat Ulrike, hun dochter, binnenkort eenentwintig werd, wat op zich al een speciale verjaardag was, maar wat pas echt betekenis kreeg wanneer je bedacht dat zij de reden was waarom Karen en hij überhaupt getrouwd waren. Misschien was dat hoe dan ook gebeurd – daar zouden ze nooit achter komen – maar het was Karens zwangerschap geweest die hen over de streep had getrokken om te doen wat op dat ogenblik in hun beider hoofd in de verste verte nog niet aan de orde was: een officiële relatie aangaan waarvan het de bedoeling was dat die levenslang zou duren en monogaam zou zijn. Vooral dat laatste was een engagement dat kon tellen. Ze hadden elkaar op hun achttiende ontmoet. Ze waren voor elkaar de eerste liefde geweest en daar zou het dus voor altijd bij blijven ook.

Jesse herinnerde zich nog de paniek, de verlamrende angst, de totale verwarring toen tijdens het laatste jaar van hun studies bleek dat Karen zwanger was. De eindexamens stonden voor de deur, bij Karens moeder was enkele weken eerder leverkanker vastgesteld, Jesse wilde in juli en augustus met zijn vriend Nicolas door Tibet trekken... een slechter moment voor een zwangerschap was ondenkbaar.

Nadat ze enigszins van de eerste schok waren gekomen, hadden ze de situatie uitvoerig besproken, alle pro's en contra's tegen elkaar afgewogen, gedaan alsof ze een glazen bol hadden waarin ze hun toekomst konden overzien. Jesse had zijn woorden op een goudschaaltje gewogen. Hij argumenteerde dat ze hun hele leven toch niet moesten laten bepalen door één moment van onoplettendheid, dat ze zelf nog maar pas de kinderschoenen waren ontgroeid, dat een baby hun toekomst zwaar zou hypothekeren en dat ze na de zomer werk moesten zoeken, wat in Karens toestand nog moeilijker zou worden dan het al was.

Zijn rist argumenten was een omfloerste manier geweest om een abortus voor te stellen, een woord dat hij liever niet in de mond nam omdat het iets onverteerbaars impliceerde in het katholieke nest waarin Karen was opgegroeid. De tijden waren weliswaar veranderd en ze hoefden hun ouders niets over de ingreep te vertellen, het nodige geld kregen ze zelf wel bij elkaar, maar tot zijn verrassing veegde Karen al zijn bezwaren met één veeg van tafel, zo simpel kon het zijn. Ze wou, zei ze, het kind graag houden.

Jesse wilde vooral Karen graag houden en hij begreep dat hij haar zou verliezen als hij bij zijn standpunt bleef. Karen had hem trouwens onomwonden te verstaan gegeven dat zijn mening niet het nodige gewicht in de schaal legde. Tenslotte ging het om haar lichaam, haar baby, haar leven en als hij vond dat haar beslissing hem tot iets dwong waarmee hij niet akkoord kon gaan, stond het hem vrij om zich terug te trekken. Desnoods voedde ze het kind wel in haar eentje op.

Karen had hem dus een uitweg geboden, maar die hield in dat zij voorgoed uit zijn leven zou verdwijnen en daar kon hij zich zelfs geen voorstelling van maken, laat staan dat hij bewust voor die mogelijkheid zou kiezen. Daarom had hij zich

willens nillens bij de situatie neergelegd. Ze zouden het kind houden, was hij akkoord gegaan, en ze zouden trouwen. Het zou allesbehalve gemakkelijk worden, zeker in het begin niet, maar moeilijk ging ook.

Achteraf bekeken was hij Karen onnoemelijk dankbaar dat ze haar zin had doorgedreven. Hij was gek op zijn dochter en elke keer als hij naar Ulrike keek, kon hij het zich niet voorstellen dat hij ooit van plan was geweest haar leven in de kiem te smoren.

Die gedachte, die hem af en toe hinderde als een weerbarstige dwangnagel, trachtte hij telkens met geweld te onderdrukken omdat ze iets in hem wakker riep wat hij liever slapend hield, een gevoel van schuld dat zich voor het eerst had gemanifesteerd toen hij de boreling in zijn armen hield en dat hij nu al zijn halve leven met zich meedroeg. Tegen Karen had hij daar nooit iets over gezegd en hoezeer hij ook zijn best deed, hij was er niet in geslaagd om te vergeten dat hij ooit geprobeerd had haar tot een abortus te overhalen.

Ter compensatie – dat vermoedde hij althans – had hij zijn geweten gesust met het voornemen om aan elke wens van zijn dochter, nog voor die goed en wel was uitgesproken, tegemoet te komen en aan die belofte had hij zich gehouden ook. De andere kant van de medaille was dat zijn houding in de loop der jaren aanleiding had gegeven tot ontelbare discussies met Karen omdat ze vond dat hij Ulrike door en door verwendde.

Jesse parkeerde zijn auto op de oprit van hun huis en haastte zich in het donker naar de voordeur. Het was verrekte koud en er hing sneeuw in de lucht. Hij was later dan gewoonlijk omdat de vergadering langer had geduurd dan verwacht. Zijn voorstel om de computers in de leeszaal door nieuwe te vervangen was op hevig verzet gestuit vanwege veel te duur. Hij had hemel en

aarde bewogen om zijn collega's te doen inzien dat ze nog meer jonge lezers zouden verliezen als ze met hopeloos veeouderde toestellen bleven werken, maar tot een consensus waren ze niet gekomen. In plaats daarvan was het op een stemming uitgedraaid die hij kansloos had verloren. Het gevolg was dat zijn humeur nog dichter tegen het vriespunt aanzat dan de temperatuur buiten.

Hij hing zijn jas aan de kapstok in de hal. Vanuit de keukendreven etensgeuren zijn richting uit. Deze week kookte Karen. Dat was de afspraak: dat ze om de beurt zeven dagen op een rij 's avonds de maaltijd bereidden. Die regeling had een reeks niet te miskennen voordelen: de verantwoordelijkheid voor het eten kwam niet altijd op dezelfde schouders terecht, er verschenen al eens andere gerechten op tafel en de dreiging van een ingesleten gewoonte werd afgewend. Dat dit volgens een vast stramien gebeurde, was op zich natuurlijk ook routinematig, maar gaf hun toch het gevoel dat ze er alles aan deden om de lasten eerlijk te verdelen en de sleur zo weinig mogelijk kansen te geven. Na een huwelijk van tweeëntwintig jaar was dat laatste wellicht nog het belangrijkste argument.

Jesse ging de keuken in. Karen stond met de rug naar hem toe aan het fornuis. Hij liep tot bij haar, sloeg zijn armen om haar middel en kustte haar op haar kruin. Haar lichaam voelde vertrouwd aan. Hij kende het intussen al langer wel dan niet.

'Hé, je bent er,' zei ze verrast. 'Ik heb je niet horen binnenkomen. Hoe was de vergadering?'

'Bakzeil gehaald,' bromde hij. 'Wat eten we?'

'Kip curry.'

'Lekker.' Hij haalde de fles witte wijn uit de koelkast en hief die vragend omhoog. 'Jij ook?'

'Graag.'

Ze klonken terwijl ze elkaar in de ogen keken. Ook dat was een gewoonte die ze zich hadden aangemeten, zogenaamd omdat het ongeluk bracht om het níet te doen.

Naar dit ogenblik keek Jesse elke avond uit: hun aperitief samen. Thuiskomen en met een drankje elkaar over de dag vertellen. Kleine, alledaagse dingen, tot een verhaal gesmeed, al werd het in dit geval eerder een lamentatie. Hij deed uitvoerig zijn beklag over wat er tijdens de vergadering was besloten.

‘Stom,’ meende Karen. ‘Ze kijken niet verder dan hun neus lang is.’ Ze haalde de kookpot met rijst van het vuur. ‘Dek jij de tafel?’

Terwijl ze aten, vroeg Karen of hij morgen in haar plaats kon koken. Ze had ouderavond en voor negen uur zou ze niet thuis zijn. Karen gaf halftime les in de grootste middelbare school van de stad. Ze had zoals hij letteren gestudeerd, maar met Engels als major. Zo hadden ze elkaar leren kennen: hij, Karen en Nicolas. Hun driemanschap zoals ze het in hun studententijd hadden genoemd. Hun *gheselschap goet ende fijn*.

Die benaming hadden ze ontleend aan het Middelnederlandse Egidiuslied dat ze in het eerste jaar letteren hadden gelezen en uitvoerig besproken. Het was een elegie, een klaaglied van ca. 1400, toegeschreven aan de Brugse dichter Jan Moritoen, waarin hij zijn verdriet uitdrukte over de dood van zijn vriend Egidius.

Maar, had hun professor eraan toegevoegd, het Egidiuslied was ook een van de mooiste vriendschapsliederen uit de Nederlandse literatuur en die vriendschap betrof niet alleen Jan Moritoen en Egidius. Een derde persoon behoorde tot het *gheselschap goet ende fijn* zoals de dichter hun trio noemde. Het ging om een jonge vrouw, Mergriete genaamd. Ze was de verloofde van Egidius en na diens overlijden bleef ze doodongelukkig achter. Op zijn sterfbed zou Egidius zijn vriend Jan gevraagd hebben

om Mergriete na zijn dood zoveel mogelijk bij te staan en dat had de dichter plechtig beloofd.

Nadat de keuken was opgeruimd en de vaatwasser gevuld, zette Jesse koffie voor zichzelf en thee voor Karen. Met hun bekertjes installeerden ze zich in de woonkamer. De zaak nog langer uitstellen had geen zin. Hun feest, daar moesten ze het over hebben. En meer specifiek: het restaurant en de gastenlijst.

‘Ik heb er de hele dag over lopen piekeren,’ stak Karen van wal. ‘Eigenlijk wil ik geen groots opgezet spel met tientallen mensen, of het nu gaat om familie, vrienden of allebei. Ik zou het liever klein en gezellig houden en het hier laten doorgaan, niet in een restaurant. Dat heeft als bijkomend voordeel dat het feest ons geen rib uit het lijf kost.’

Jesse was verrast. Aan de andere kant, zo kende hij Karen. Met een geheel nieuw voorstel voor de dag komen omdat ze vreesde dat ze anders niet tot een vergelijk zouden komen.

‘Hoe klein is klein?’ vroeg hij.

‘Niet meer dan acht mensen. Wij twee, Nicolas en Heleen, Sara en Laure en natuurlijk Ulrike en Maksim.’

Ze had er dus voor gekozen om hun families niet uit te nodigen, alleen zijn beste vriend, haar beste vriendin en hun dochter, mét hun respectieve partners wel te verstaan. Daarmee was alvast een andere heikele kwestie van de baan. Karens vader had alzheimer en was niet meer in staat om een hele avond met een groep mensen aan tafel te zitten van wie hij nauwelijks nog iemand herkende, maar Ulrike zou hevig protesteren als een van haar drie nog levende grootouders niet werd uitgenodigd. Een feest zonder familieleden loste dat probleem op en tegelijk ontsnapte hijzelf aan de verplichting om zijn ouders te inviteren, ook dat was mooi meegenomen.

Die bedenking had te maken met het feit dat hij intussen

de leeftijd had bereikt – dat was vaak het geval tussen veertig en vijftig – waarop ouders langzaam maar zeker achteruitgingen. Vooral zijn vader was op korte tijd sterk verouderd. Het enige waarover hij nog sprak, was de waarde van de beursgenoteerde aandelen die hij in portefeuille had. De gespreksonderwerpen van zijn moeder waren dan weer gereduceerd tot haar kleinkinderen over wie ze eindeloos kon klagen dat ze die veel te weinig zag. En daarvoor, voegde ze er telkens met de nodige zin voor dramatiek aan toe, kon het binnenkort wel eens te laat zijn, zodat ze na haar dood een nobele onbekende zou blijven voor haar eigen nageslacht. Iemand wier kleinkinderen zich wel herinnerden dat er ooit een vrouw was geweest die ze oma hadden genoemd, maar over wie ze voor de rest zo goed als niets wisten.

Karens voorstel leek dus alleen maar voordelen te hebben en toch moest Jesse even aan het idee wennen. Het was zowat het andere uiterste dan waar ze tot nu toe urenlang en zonder resultaat over hadden gepalaverd.

‘Wat denk je?’ vroeg Karen. ‘Zie je het idee zitten?’

Tja, wat dacht hij? Hij dacht dat hij Sara er liever níét bij had, maar als ze Nicolas uitnodigden, dan natuurlijk ook Sara. Tot vorig jaar was ze getrouwd met Bruno. Een stille, introverte man die fotograaf van beroep was en die Jesse altijd had beschouwd als een verzachtende factor wanneer hij Sara’s gezelschap moest ondergaan. Maar inmiddels was die buffer weggefallen omdat Sara had ontdekt dat ze meer op vrouwen viel dan op mannen. Exit Bruno dus, en in zijn plaats was Laure op het toneel verschenen. Ze werkte als secretaresse in het stadsarchief waar Sara de plak voerde en was zestien jaar jonger dan zij.

‘Je weet dat Sara en ik...’ begon hij, maar hij kreeg de kans niet om zijn zin af te maken.

‘Luister, Jesse. Het ligt voor de hand dat we Nicolas en Heleen uitnodigen. Hij is jouw beste vriend én Ulrikes peter. Tenslotte vieren we ook haar eenentwintigste verjaardag.’

‘Tot zover akkoord.’

‘Maar als Nicolas en Heleen komen, kunnen we onmogelijk Sara en Laure níét vragen.’

Heleen was Karens jongere zus, zo had Nicolas haar leren kennen. Toen die twee trouwden, was zijn beste vriend ineens ook zijn schoonbroer geworden.

‘En trouwens,’ ging Karen verder, ‘als we Ulrikes peter vragen, is het niet meer dan normaal dat we hetzelfde doen met haar meter.’

Dat argument had Jesse al een tijdje in de lucht voelen hangen. Karens moeder was gestorven voor Ulrike één jaar werd. Gezien de vergevorderde staat van de kanker had dat in de lijn der verwachtingen gelegen, maar het was de laatste wens van een doodzieke vrouw geweest om meter te worden van haar eerste kleinkind. Jesse had dat een onredelijke, zelfs egoïstische eis gevonden en hoewel Karen het met hem eens was, had ze haar moeder toch haar zin gegeven.

Pas later had hij ontdekt dat Karen van meet af aan een verborgen agenda had gehad: na haar moeders overlijden zou Sara het meterschap overnemen. Jesse herinnerde zich nog hoe hij zich gevoeld had toen dat plan aan het licht kwam: op een sluwe wijze voor voldongen feiten gesteld.

‘Als we geen familie vragen,’ zei hij, ‘en dus ook geen neven en nichten van Ulrike, moeten we dan niet een bevriend koppel van haar en Maksim uitnodigen? Anders zitten ze met alleen volwassenen aan tafel.’

‘Dat hoeft niet. Ik heb Ulrike daarstraks gebeld. Ze vindt het prima zo. En daarbij, ze viert haar verjaardag natuurlijk ook met haar vrienden aan de universiteit.’

Jesse knikte. Ulrike studeerde biologie en zat in het derde jaar. Ze zagen haar alleen in het weekend, de laatste tijd niet eens elke week omdat Ulrike af en toe op zaterdag en zondag in de universiteitsstad bleef. Daar zat Maksim natuurlijk voor iets tussen. Ze kenden elkaar nu vijf maanden en het was liefde met een hoofdletter. Voorlopig althans. Ulrike was in het verleden op dat vlak nogal wispelturig gebleken. Maar goed, Karen verwachtte een antwoord van hem. Hoewel... eerst had hij nog een andere vraag.

‘Als we voor deze formule kiezen, wil dat dan zeggen dat we zelf koken? Daar heb ik eerlijk gezegd geen zin in. Ik wil van dat feestje kunnen genieten, niet urenlang aan het fornuis staan.’

‘Nee, ik heb een tip gekregen van een collega op school. Op de Vrijdagmarkt is een Italiaans restaurant dat eten aan huis bezorgt. *Il Paradiso*, heet het. Heel lekker naar het schijnt en we hebben er geen werk aan. Even in de oven opwarmen en klaar is kees.’

‘Op die manier.’

Jesse had de indruk dat de beslissing al was genomen. Alleen zijn fiat ontbrak nog, maar dat was slechts pro forma. Dat ze zich zouden beperken tot hun beste vrienden vond hij prima. Zijn twee zussen en hun echtgenoten woonden ver weg, zodat hij weinig contact met hen had en hetzelfde gold voor Karens broer Lukas en diens vrouw. Hoe ongevoelig het ook klonk, in de loop der jaren waren die mensen niet meer dan figuranten geworden in hun levensverhaal, waarom ze dan uitnodigen om hun trouwdag te vieren? Het probleem was Sara. Over haar kon hij nog de hele avond moeilijk doen, maar Karen kennende zou hij uiteindelijk toch de duimen moeten leggen. Het enige verweer dat hem nog restte, was ervoor te zorgen dat Sara aan tafel zo ver mogelijk bij hem vandaan zat.

Het drong nu pas tot hem door dat Karen de discussie of ze én familie én vrienden zouden uitnodigen handig had ontweken. Nicolas en Sara waren Ulrikes peter en meter, Heleen was Karens zus en bijgevolg zijn schoonzus, Nicolas was door zijn huwelijk met Heleen hun beider schoonbroer geworden en Ulrikes vriendje Maksim kon worden beschouwd als hun schoonzoon in spe. Op Laure na waren alle gasten dus zowel vrienden als familie.

Jesse merkte dat hij niet anders kon dan Karens manoeuvre bewonderen. Dit was zijn vrouw ten voeten uit. Op tactisch vlak was ze hem veruit de baas.

Hij aarzelde nog even, maar trok dan zichzelf over de streep. Een andere keuze had hij toch niet.

‘Oké,’ zei hij. ‘Dan doen we het zo.’

Karen keek opgelucht of gebaarde tenminste het te zijn.

‘Fijn, dat is dan geregeld. Houden we het op zaterdag 10 februari zoals gepland?’

‘Prima.’

‘Laat jij Nicolas iets weten? Ik zie Sara morgen. Ze komt naar de ouderavond.’

‘Hoezo? Zijn er weer problemen met Bram?’

‘Hij had drie onvoldoendes op zijn kerstrapport. Onder meer voor mijn vak.’

Het toeval wilde dat Bram naar de school ging waar Karen les gaf en dit jaar Engels van haar kreeg. Jesse kende de jongen slechts oppervlakkig. De laatste keer dat hij hem had gezien, was anderhalf jaar geleden toen ze in de zomer een barbecue hadden gehouden omdat hij tot hoofdbibliothecaris was benoemd. Sara en Bruno waren op dat ogenblik nog samen en hadden hun zoon meegebracht. Intussen was Bram vijftien en sinds de scheiding van zijn ouders was hij uitgegroeid tot een regelrecht probleemkind. Sara en Bruno hadden voor co-

ouderschap gekozen, maar Bram woonde de hele tijd bij zijn vader omdat hij het vertikte om de andere week naar de flat van zijn moeder te verhuizen.

Van Karen wist hij dat Sara daar doodongelukkig over was, je zou ook voor minder. Dan, dacht Jesse vaak, hadden zij het ongelooflijk getroffen met Ulrike. Ze had een probleemloze puberteit achter de rug, op school was ze nooit voor één vak gezakt en haar eerste twee jaren aan de universiteit had ze summa cum laude afgesloten.

‘Ik heb nog een vraag,’ zei hij. ‘Wat kopen we voor Ulrikes verjaardag?’

‘Mmm... heb jij een idee?’

‘Ja. Je weet dat ze graag een auto wil.’

‘Een auto!? Ben je gek, Jesse.’

‘Het hoeft geen nieuwe te zijn. Met een tweedehandse is ze al heel blij.’

‘Maar dat kost nog veel geld.’

Jesse ging verzitten. Het was zover, nu kwam de aap uit de mouw.

‘Ik heb,’ bekende hij, ‘sinds Urikes achttiende verjaardag elke maand wat geld op een aparte rekening gezet.’

Karen staarde hem verbluft aan.

‘Daar heb je nooit iets over gezegd.’

Haar stem was minstens een octaaf gestegen. Wat ze zei, klonk als een verwijt en dat was ongetwijfeld ook zo bedoeld.

Jesse trok een schuld bewust gezicht, al was dat maar voor de schijn. Af en toe, vond hij, mocht ook hij er een verborgen agenda op nahouden. Dat hield de spanning een beetje in een relatie, want zonder spanning werd alles egaal, grijs, een mist waarin je elkaar gaandeweg uit het zicht verloor. Na een huwelijk van meer dan twee decennia was dat gevaar reëel.